

ȘBURĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ANUL II.

No. 10

SUMARUL:

- E. Lovinescu* . . . . Octavian Goga, ministru
Ignotus . . . . . Vasul myrtilin
Marcel N. Romanescu . . . . Litanii
Hortensia Papadat-Bengescu . . . . Tovarășii
G. Rofică . . . . . Greșelile tale
G. Slatiu . . . . . Frăție

CRONICI:

Mihail Jorgulescu: Orașul Bacureșii
de V. Demetrius. — Insemnări.

Editura ALCALAY & Co.

Apare Sâmbăta

UN LEU

A apărut:

E. LOVINESCU

„CRITICE“

VOL. I și II

EDIȚIA II

à Lei 8.—

EDITURA ALCALAY

SBURATORUL

REVISTA SĂPTĂMÂNALĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ.

BCU Cluj / COLABORATORI: ry Cluj

F. Aderca, Gh. Brăescu, Ion Buzdugan, Luca Ion Caragiale, Al. Cazaban, G. Călb, Gh. Cornea, Maria Cunțan, Ludovic Dauș, N. Davidescu, V. Demetrius, A. Dominic, Alexis V. Draculea, Victor Effimiu, Elena Farago, Ion Săn-Giorgiu, Ion Al. George, Otilia Ghibu, I. Gorun, G. Gregorian, M. Iorgulescu, D. Iov, E. Lovinescu, M. Lungeanu, N. Mihaescu-Nigrim, Virgiliu Moscovici, A. Moșoiu, Constanța Marino-Moscu, A. Mândru, Liviu Marian, Claudia Millian, Corneliu Moldovanu, G. Murnu, D. Nanu, Ramiro Ortiz, Maria Pamfile, Hortensia Papadat-Bengescu, M. Pașcanu, I. Peitz, Ion Pillat, Al. Popescu-Telega, Dragoș Protopopescu, I. Petrovici, Al. Rally, L. Rebrăno, Eugen Reigis, Marcel N. Romanescu, G. Rotică, Al. Terziman, H. Sanielevici, Alexandrina Scurtu, F. Șirato, G. Silviu, Barbu Solacolu, Al. T. Stamatiad, G. Străbulet, Cațon Theodorian, A. Toma, Ada Umbră, T. Vianu, I. C. Vissarion.

ABONAMENTE:

UN AN . . . . . LEI 50 = ȘASE LUNI . . . . . LEI 30

Pentru învățători, profesori și studenți

UN AN . . . . . LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

SBURATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare

Abonamentele se primesc la Librăria Alcalay & Co. și la administrația revistei.

Administrația: Strada Sărindar No. 14

— BUCUREȘTI —

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe pe adresă
d-lui E. Lovinescu, str. Câmpineanu, 40.

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director: E. LOVINESCU

OCTAVIAN GOGA, ministru

Scriitorii au sărbătorit printr'un banchet „ascensiunea” ministerială a d-lui Octavian Goga. Un poet — ministru! Scriitorii și-au exprimat cei dintâi mirarea și prin faptul singular al banchetului și prin insistența discursurilor ce subliniau ascensiunea ca pe un eveniment însemnat și ca pe o revendicare legitimă a viitorului...

Punct de vedere bizar. Individualiști prin însuși talentul și profesia noastră, avem încă miragiul ierarhiilor sociale. Ne ignorăm forța interioară, și ne închinăm înaintea puterii exterioare. Suferim ascendentul cuvintelor și ne lăsăm dominați de contingente. Robii ce au muncit cu palmele sau au mușcăit prin obscuritatea birourilor mai trăesc în noi, plecându-ne grumazul în fața fascelor consulare. Sau poate mîna ancestrală ce n'a făcut de cît să se întindă, se desceștează de pe condei pentru a prinde din zbor obolul sollicitudinii publice. Eredități și instincte, nu însă atitudine francă și potrivită valorii și nobleții talentului... O iobăgie pe care trebuie să o scuturăm; să ne biruim falălitățile organice, privind drept înainte. Meritul stă în noi, nu în recunoașterea din afară. Cu ajutorul unei foi de hârtie putem cucerii tot universul; gîndul incendiază înfinitatea timpului... Suntem o forță uriașă; din materialul fragil al cuvintelor am clădit construcții

arhitectonice ce au încremenit de mii de ani în amintirea oamenilor și nu se vor împrăștiă decît odată cu rassa. Nu lucrăm numai dintr'o satisfacție imediată și dintr'un spirit de dominație temporară, ci escaladăm cerul și eternitatea cu frînghia de mătase împletită a versului său a gîndului subtil și sonor. Voim să ne prelungim ființa pieritoare prin eternitatea artei.

Numirea unui scriitor ca ministru nu este deci o „ascensiune“, ci o deviație... Din domeniile ternului a intrat în domeniul vremelnicului și al ierarhiei. Ca poet Octavian Goga e unic; a scris o pagină în literatura romînă, pe care n'a mai scris o nimeni altul, cu o sensibilitate, un accent și o invenție verbală create pe deaîntregul. Ca ministru e cel de al nouăsprezecelea coleg al d-lui Stan Păpușă; mine va fi înlocuit de un anonim sosit în ropotul altor nouăsprezece învingători ai unei țări fecunde în bărbați politici.

Scriitorii nu sunt absolvenții cursurilor comerciale de seară ce și serbează un camarad ajuns în fruntea ierarhiei sociale. Suntem substanța intelectuală a unui neam în funcție de problemele ei vitale și perene. Luptăm cu veșnicia și pentru justificarea existenței rasei. Cultura este opera ingeniului nostru. Reprezentăm deci, cu mai multă îndreptățire de cît avocații din provincie, floarea intelectualității.

Un scriitor mare nu „ajunge ministru“. El se poate îndrepta și spre acest nou cîmp de activitate cu regret. Dintr'un oficiu cultural mult mai important se poate scobori întîmplător și în domeniul organizării practice. Poate face și aici lucruri folositoare. Arta pierde însă momentan o forță mai utilă, pe care n'o poate înlocui nimeni. Unui ministru îi urmează un altul că printr'o lege cosmică. Unui scriitor mare nu-i poate lua însă nimeni locul. E mare tocmai prin individualitate. E un exemplar unic. Spre a nu servi la reeditarea unui număr infinit de exemplare, natura i-a zdrobit tiparul.

Intrînd în minister, d. Octavian Goga a făcut deci un mare sacrificiu. Primind de a fi cel de al nouăsprezecelea coleg al d-lui Stan Păpușă, literatura a suferit o pierdere reală. Nu va fi răzbunată decît atunci cînd, retrăgîndu-se în cetatea cuvîntului etern, poetul ne va da un volum cu un suflu nou.

E. LOVINESCU

Vasul myrhin

*In ce epoci străvechi mirienare
In sânul vechii roce genuine
S'au reunit foite cristaline
Și au dat cristalul limpede și mare ?
E fericit pietrarul care îl găsește
Și 'l dă înveselit, birăitor
Bogatului artist șlefuitor
De'l prelucrează zi cu zi și-l lustruește.*

*Iar după ani de încordare și amar,
De îndoială și de teamă
Fu gata nestemata fără seamă
Myrhinul vas, împărătesc pahar.*

* * *

*Azi regele ți-a dăruit, stăpână,
Acest potir așa de rar și prețios
Și ușuratec l'ai scăpat din mână...
Privești plîngând acuma tîndările jos.*

*Zadarnic smulgi cosițele de aur,
Zadarnic ceri să-ți dea un altul iar :
Un gest și o clipă pot să spulbere un tezaur
Cum nu 'l reface milenar de milenar.*

IGNOTUS

Litani

Iți mulțumesc.

Iți mulțumesc că mi-ai călcat în prag

Cu ochii luminați de-alâta drag ;

Că mi-a sunat aromilor prin casă

Nebănuitul foșnet de mătasă ;

C'a tresărit podeaua mea de scânduri

Sub pasul mic, tulburător de gânduri.

Și-ți mulțumesc

C'ai rupt cu-o vorbă trudnica tăcere

Ce-mi zace cuibărită prin unghere ;

C'ai destrămat năvoade de păiajen

Cu degele tremurătoare

Și m'ai călcat, neșliutoare,

Peste suflet.

Ii mulțumesc că te-ai plecat

Pe urna mea adâncă,

(Așa cum te-ai plecă de pe o stâncă

Pe-un ochiu de lac) ;

C'ai oglindit în neagra-i strălucire

Icoana ta fluidă și subțire ;

Și te-ai înfiorat de-o presimțire,

Că'n urna mea

Lumina ca o lacrimă dormea.

O! râsul tău șovăitor,

*Fremătălor ca niște aripi de vântrele,
Și-acum răsună 'n fundul urnei mele
Cutremurând lăuntru ei sonor.*

*Ii mulțumesc că o inimă zglobie
S'a aciuit la vatra mea pustie;
Că mâna ta străină
A dat iar glas vârtelnișii străbune :
Că scormonind prin vatra în ruină,
Ai speriat din cântec greeruşii ;
Și că ai scos din inima cenușii
Fărâma de cărbune ; —
Fărâma mea de jar curat
Pe care ai luat-o
Și-ai jucat-o
În podul palmei tale ;
Fărâma 'n care ai suflat
Pân'ce obrazul tău s'a 'mbujorat
Și până ce, de-odată,
Insufleșitul sâmbur de lumină
A scăpărat steluțe de polei,
S'a împrăștiat în jerbă de scântei
Și-a izbucnit în flacără divină.*

MARCEL N. ROMANESCU

TOVARAȘII

(Urmare și sfârșit)

Plin de solitudine, medicul se întoarse însoțind un soldat înalt, robust ai cărui pași se lăsau greoi, rezemat greoi de umărul altui soldat, spătos, oblu cași el. Doctorandul cu buzele strânse îi urma.

Laurenția își aminti de patul — Patul! — zise doctorandului.

„Nu face nimic! Ei sunt aclimatați. Trebuie să fie plin și așa” — și dispăru pe peron.

Bolnavul căzu lat în lungul patului, cu greutatea unui oblon. Peste corpulența lui, cismele uriașe trebuie să fi atârnat kilograme și capul, în care temperatura clocotea, atârna plumb.

Ce departe era de drumetii ei firavi și sângerați de până atunci. Fără de nici o sgârșitură, mocnia uscat o boală care lucra în adâncul organismului un mister obscur și periculos.

Laura se uită cu milă la corpul puternic, intact, care zăcea așa cum căzuse îndoind sub el pătucul. Privea suferința aceea fără semn vizibil și căuta zadarnic ce ajutor iar putea da.

Diagnoza? — întrebă pe medic. Vorbeau franțuzește. Se exprima excepțional cu ușurință, căci împotriva unei idei formate despre Ruși franțușiți, aproape toți nu cunoșteau ca limba străină, decât mult puțin pe cea germană. Cultura franceză era apanajul superficial al unei clase reduse și care, ast fel cași în multe feluri da o idee greșită de idealul slav.

«Diagnoza»! Medicul ezită: «Nu e stabilită». Il am de zece zile în observație, se agravează fără a se preciza.

...Nu se mai poate mulțumi cu îngrijirea infirmeriei de campanie. Suntem siliți să ne despărțim de el... Nu vrea să ne părăsească... A trebuit să ordon... Vi-l recomand. E un caz interesant. Face de opt ani serviciu în acelaș regiment... A fost o tragedie să-l despart de camarazi și cai».

Se auzi un oftat greoi. În picioare lângă pat, țepăn, cu mâinile lăsate în jos, soldatul care îl ajutase sta și se uita la bolnav cu ochi pierduți de jale, pe când bolnavul se uita la el cu ochi împăieniiți și jalnici.

«Sunt prieteni» explică doctorul. «Tovarăși nedespărțiți. Pretutindeni au fost împreună». Slujesc la acelaș tun... ca frați.

Ca și cum ar fi înțeles, cu o mișcare subită și puternică, cei doi își prinseră mâinile, uitându-se mereu lacom și mut unul la altul

Doctorul ridică umerii cu un gest de comiseratie și făcu o mișcare spre pat.

Presimțind momentul despărțirii, Laura tresări. Se văzu nepuțincoasă către bolnavul ăsta. Lupta cu dușmanul ascuns al boalei malițioase era zadarnică. Ochii aceia cețoși, încleștați pe privirea celuilalt nu mai aveau să vadă decât brume depărtate, către care vor năzui până când se vor amesteca cu cețile nesigure ale morții.

La mișcarea doctorului spre ei, cei doi se cuprinseseră cu brațele lor tari într'o strângere încordată, ca doi copaci cu trunchiuri și crengi înodate.

Medicul spuse câteva cuvinte. Bolnavul se desprinseseră și căzu iar greoi pe spate, cu capul acela de plumb, pe când celalt lăsa brațele obln în jos.

Căpitanul netezi pe cap pacientul și bătu pe umăr pe tovarășul lui; mic, sprinten alături de colosul care se urni de plecare.

Atunci din ochii bolnavului prin ceața lor febrilă, căzură lacrimi, mari una după alta și începu un gemăt, lung, încăpățânat, sfâșietor și dulce, ieșit ciudat din gâttelejul acela robust. Era primul sunet, primul schimb cuvântat al celor doi giganti. În bocetul acela, mărturisirea vieții intrerupea penibil muțenia lor expresivă, cu lamentul unei dureri străine.

Nu ziceau decât un singur cuvânt, mereu, aprig jalnic, duios. Bolnavul prin aburul sacadat al răsufllărei febrile: „Wassia! Wassia!...“ și cel-lalt, cu un braț ieșit parcă de sub degetele strânse a două mâini înfipite în grumaj, printre pauzele lungi ale răsufllărei grele: Iwan! Iwan!... Un tremur nervos apucă pe Laurenția. Iși strânse mâinile care dărdăiau. Căută ceva care să curme scena asta barbară, ivită parcă din fundul isbelor necunoscute, deacolo de departe din pădurile troenite.

Gemetul acela animalic și duhoarea sălbatecă a acelei dureri erau ca a puilor de urs cu labe grele și dinți de lapte.

Pe fondul de discuție aprigă al politicei de națiuni, pe ceața rece a gândurilor și pe uscăciunea sufletului episodul acesta neașteptat aducea un suflu violent de umanitate primitivă.

Doctorul puse din nou mâna pe brațul lui Wassia. Cei doi iar își prinseră mâinile și iar se îmbrățișară. Laura spuse nervos:— li pot da cognac, zahăr, țigări? căutând un mijloc copilăresc de mângâere, pentru străinul ăsta care nu o vedea, nu o auzea.

Cu îngâmfare lui antipatică doctorul aprobă: „Aveți dreptate!... I se va aduce de toate“— și spusese ceva lui Wassia care cuprins de o bucurie neașteptată, porni ca nebun.

Cu mulțumiri și recomandațiuni căpitanul se retrase. Ivan privea ușa fix.

Alergând Wassia, se întoarse triumfător, scoase din buzunar pumni plini de zahăr, pachete cu tutun și le îngrămădi lui Iwan care le apucă avid.

Acum păreau mulțumiți, cași cum schimbul ăsta era tot ce trebuia despărțirii, casă-și găsească împăcare. Pentru dorul lor frust

Laura nemerise leacul cu care se domolește sufletul sălbatic și fără glas al copillor.

Se uita la ei : Semnul!.. Măinile lor ce nu se mai puteau deaci înainte împreuna, fără să-și dea seama do. reau să-și lase o urmă dela unul la altul. Darul și folosul lui nu în semnau nimic în lăcomia pătimase cu care unul da și altul lua.

Semnul!.. Aceea ce rămâne și mângâie și însufletește și închipue... Semnul!

Laura se înfioră. Sufletul nostru mut pentru cuvintele iubirei, sau care le a spus pe toate, cere un înliciu tangibil al duioșiei nepipăite. Iubirea vrea semne!

Cei doi, își spuseră atunci vorbe multe, liniștit, cașicum ar fi fost deodată deslegați din funiile încordate ale durerii.

Se îmbrățișară iar gemând : Wassia!.. Iwan!.. și numele astea amestecate de glasurile tânguitoare ziceau Iuuga poveste acum sfârșită a trainiceii lor frații. Wassia ieși. Bolnavul își ingrămădi în buzunare odoarele; apoi stătu iar toropit privind în plafon. Laurentia cerca să-i pue mâna pe frunte; să-i arate bunăvoința ei, cu toate că il simția la depărtări și exiluri fără întunare. Gest al unei datorii fără spor De trupul și de simțirea opacă ale acelu copac străin, nici o adiere nu se prindea. Smuls din rădăcini, desdoit de trupul cel îngemănat bietul pom bolnav trăia numai din seva rămasă în măduarele lui. Seva bogată și rustică, otrăvită de un morb subteran și încetinită de vivisecția desfrățirii.

Ușa se isbi și Wassia inimos și grăbit intră iar. Toată viața lăncedă din bietul Iwan se întoarse spre el.

Mai aducea ceva : chibrituri și galeți! se prinseră de o mână și cu cealaltă își așezară proviziile. Wassia scoase o pungă veche, un fel de chimir și deacolo dete lui Iwan banii toți, scotocind-o prin colțuri, socotind și sfātuindu-l. Iwan asculta cu smerenie, ca un copil oropsit și pribegit.

Un semnal străbătu subțire prin pereții groși ai vagoanelor. Poate că Laura nici nu l'ar fi auzit, dar la solfegiul lui cei doi într'o asvărlire desperată, cu un suspin sfâșiat din adânc, din puterea tuturor muschilor, scuturând cu sbuciumul lor mica încăpere, pentru un adio desnădăjduit și violent, se strânsară în brațe ca doi gladiatori care vor să se sfarme, și în adevăr vöind să și ucidă în brațe unul altuiat un jind nemăsurat.

Imbrățișarea asta mută făcea un sgomot surd de trudă, un sgomo nou pentru Laurentia în sunetele basmului omenesc.

Semnalul metalic trecu iar ca un biciu subțire, dangind trenul misterios. Se smulseră!.. Wassia se isbi spre ușă, gârbov, cu brațul în dreptul ochilor sughițându-și fără rușine plânsul. Căzut la marginea patului cu mâinile pline de monede, Iwan se uita cu ochi uscați și pironiți spre ușă.

Laura fu mulțumită. Pentru «momentul» ăsta, fuseseră singuri, căci ea era ca și nimeni acolo.

Povestea asta de neam, de limbă și de dor străin filtra în sufletul

ei înăsprit, mlădierea durerii de pretutindeni. În tabloul dușmănos al aspectelor și cumpănilor, Rusia ăstor doi așeza un colț de împăciuire.

Trupul și sufletul slav depe Volga sau din Caucaz rătăcitor pe apele amestecate ale întinderilor cotropitoare, lua un înțeles, își înfățișa unitatea primară a neamului, în mijlocul compromisurilor și escrescențelor, din gestul de dragoste și răstriște a lui Wassia și Iwan.

O Rusie cu mintea înămolită în ignoranță, neimpământenită pe locul ei, năruită aici ca pretutindeni casă moară fără deslușirea unui țel, dăruindu-și pasiv nămetul trupurilor României, era un aliat rălăcit și resemnat, care corecta oarecât sentința aspră pusă de Laurenția pe portretul enigmatic al intelectualului perfid.

Laura nu știa încă în ce boală aiurită și lungă se va sbate sufletul rus până când își va lămuri împământenirea cu solul adevăratei Rusii, în mijlocul doctrinelor și perturbărilor leșioase. Colos, care cu puterea lui Wassia și Iwan cotropise pedelătura dreptului cât apucaseră brațele tari și pe al cărui organism brut, corosive și ero-sive mijiseră furnicare, migăind un travaliu lent de perdițiune.

Rusia lui Wassia și Iwan cu brutalitatea ei ignară era mai cinstită decât cealaltă.

Dar mai ales, episodul acela puternic și simplu de dragoste umană, aducea gândurilor aspre care brăzdau fruntea Laurenției și sufletului ei învrăjbit, reamintirea unor taine mai mari și pe deasupra tuturor.

Laura puse mâna pe fruntea fierbinte a părăsitului, îi vorbi cuvinte neînțelese de el, cuvinte de minciună și mângâere, de revedere și nădejde, cărora le amesteca mereu numele lui Wassia.

La fiecare rostire a lui, ochii cenușii și orbi pentru orice, păreau a sclipi o rază de vedere și trupul greoiu avea o scuturare care în-covoia patul slăbuț.

De mâine nici ea nu se va mai întoarce în gara aceea pustie, cu trenul acela rusesc înfipt pe șine, cu orizontul încremenit, neli-niștitor.

Smulgerile și despărțirile supreme vor veni pentru toți, aspre, înghețate, mute, resemnate. Numai sufletul în adânc va încleșta brațe desperate, îmbrățișeri nebune, cu țipăt lung și astupat de jelenie. Numai sufletul se va desdoi ca Wassia și Iwan.

— Cum ardea Iwan!... Și ce suflare grea avea! O boală rea!... Iwan uu va mai vedea pe Wassia niciodată!

Se duse spre ușă; se uită ia ceas. La amiazi trebuia să vie să o schimbe din serviciu una din moașele comunale desemnată de Crucea Roșie acolo în gară pentru ajutorul sanitar.

Dimineața, cucoana moașă lipsea. Pleca în oraș cochetă, cu costumul de infirmieră, sau gătită cu pălărie și «tailleur».

Pentru cursele ei numeroase de interes general și personal, găsea totdeauna un mijloc de transportat. Nimeni nu se descurca din nevoi mai bine ca ea. Atunci când nu mai existau vehicule, o vedea într'un ultim automobil, într'o brișcă rămasă prin minune, într'o căruță ho-

dorogită, sau sus în vârful cariotei poștale. Radioasă, vioaie, activă, amăgind cu ocupațiile multiple pe care războiul le împrăștia în jur din belșug, temperamentul ei neliniștit de o vivacitate excesivă.

Laurenția va profita de întoarcerea ei, pentru a transporta mai grabnic pe bolnav.

Simți că Rusul înapoia ei face o mișcare. Alunecă o privire. Iwan se uita spre ea cu grija să nu fie văzut. Săltat în cot, aprins, și cu ochii lacomi își contempla bogățiile așternute în jur.

Ținea pe genuchi, în mâini zahărul, tutunul, banii. Erau relieviile scumpe; erau tezaurul rus; erau dragostea lui Wassia.

Expansivă, sgomotoasă, aducând ultimele noutăți, cucoana moașa intră. Laura îi spuse repede cazul; atunci se vâetă tot sgomotos, și harnică, rotundă alergă să oprească echipagiul. Era în ziua aceea căruța poștei.

Sus, în vârful ei, pe capra cucuiată, alături cu cucoana moașă miloasă și turbulentă, Iwan clătina trupul lui greoi, cutremurând cutia galbenă care se apleca după aplecarea lui, îndoindu-și roțile înalte și șubrede.

Ridicol convoi! Ținându-l de spate, moașa îi vorbea neobosit și el cu capul sucit se uita înapoi spre trenul regimentului unde era Wassia.

Depe scară Laurenția îi petrecu cu ochii. Era ultimul ei oficiu.

Sta cuprinsă de gândul celor doi. Frația de cruce i se arăta aprigă în jurământul ei. Văzu parcă pădurea și focul mare lângă care Wassia și Iwan se legaseră pentru totdeauna. Departe de isbă, uitând pe ținutul drumurilor de cel rămași în urmă, fără «ibovnică», fără ogor, fără lumina unui ideal, cu un Dumnezeu obscur și slăvit cu frustră teamă ca pe un stăpân depărtat și despot, Wassia și Iwan închiseseră unul într'altul tot timpul, tot locul, toată Patria, toată nevoia lor simplă de gând și suflet.

Frația lor trainică ca și corpurile lor, încăpățanată ca gândurile lor strâmte, blajină ca sufletele lor orfane, sălbatecă ca făptura lor primitivă, își rupsese acum trupul în două, și amândoi aveau să moară de desfrățire.

Cum ardea Iwan de boala rea și tainică! Foc poartă omul în el! Se încinge cremenea lui, se aprinde lemnul lui, și arde și se nimiceste.

Treptat gândurile Laurenției se împăienjeniră și avu aceea a-mortire care adoarme uneori organismul făcând în vitalitatea noastră halte scurte de inconștiență. Asprimea discuțiilor, tensiunea agresivă a impresiilor, apoi descleștarea nervilor în brutalitatea omenescului o osteniseră.

În toropirea asta, făptura se odihnește de ea însăși, și poate că, pentru odihna ei, pleacă din prezent să se liniștească pe un loc înainte în timp, pe o oază din viață, la care viața nu i-a ajuns încă.

Mai gândi lenevos. — Cum ardea Iwan! — I se păru că vede jarul mare lângă care se legaseră cu jurământ de frăție, în pădurile

sirăine cu pomi înalți, unde frunzișul înfioară subțire și palid sus în înălțime!

Apoi se scufundă mai adânc în odihnă. Lăsă mult în urmă pe cei doi și toată vultoarea și toată năpasta. În ziua clară și rece se simți înfierbântată de o căldură care îi mlădia toate iuvrăjbirile, în care i se desmorțeau cu desfătare și trup și suflet. La ce loc depărtat pe drumul înainte, ajunsese, și se odihnea?

— Foc! — Se gândi.

Minunea, minunea omului! care e și apa și lutul și piatra și focul!

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

Greșelile tale

*În mers, în ochi, în glas, în zâmbet și'n felul cum siliat pe stradă
Și'n baluri ochii tuturor să se oprească să te vadă,
Erai din tălpi și până'n creștet o înșirare de greșele
Iar nu'ntruparea celeilalte din toate visurile mele.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Aveai s'alegi în ziua cea între plecarea mea și dalta
Bolnavelor visări cu care voiam să fac din tine alta;
Aveai s'alegi între iubitul ne'nduplecat și renunțare
La tot ce până'tunci în tine a fost prilej de condamnare.*

*Făcută ca o mucenică ce'n chinuita ei ființă
Își apăra primind osânda, o îndărătnică credință,
Te ai botărât s'auzi mai bine a oricărui cuvânt asprime,
Decât să nu mai fii pe lume izvor de chinuri pentru mine.*

*Ne am despărțit pe veci iar astăzi, când altu-i osândit să bea
Din cupa aceleași soarte, eu simt atât de clar, femeie,
Că tot ce am iubit pe lume mai mult cândva, au fost chiar ele,
Greșelile-ți nenumărate—au fost frumoasele greșele.*

G. ROTICĂ

F R Ă Ţ I E

Rătăcisem în neştire prin meleaguri neumbrate
Ca o pasăre speriată ce pluteşte 'n înfinit—
Şi mi târam durerea mută ca o stâncă de granit,
Frânt cu trupul, şi cu gândul plin de răni însângerate...

Şi-mi era privirea stinsă.. şi grumazu 'ncovoiat
De părea că port povara milenarelor păcate,—
Totuşi sifletu-mi, cu setea patimilor nesecate
Imi cerea parfum şi parcuri, flori şi cânt, înflorat...

...Inşă 'n loc de flori, de cântec, de viaţă şi de-avânt,
Moartea şi întinsese ghiara, ca o pasăre de pradă,
Şi de plumb, urla nebună, greaua norilor cascade
Ce părea că se prăvale ca un munte, la pământ...

Nu eram în clipa cea muritorul slab şi laş
Ci simţii cum creşte 'n mine toată ura ancestrală,
Tot potopul de revoltă şi stărnire bestială,
Tot ce-aveam mai dărz, în contra vecihiului şi crud vrăşmaş...

Singur, rătăcind pe 'ntinsul fără nume şi botar
Singur ca un praf pe care l ameninţă uragane,
Imi păream un soi ce 'nfruntă legămintele umane
Ca să stea la sfat cu cerul şi cu lutul sanguinar...

...Inserase... Ca o stană de granit, cu braţu 'ntins
Rămăsesem pe câmpia fără nume nici botare—
Un apostol blând, cu gesturi largi de binecuvântare,
Un învingător puternic, în acelaş timp învins !..

...O, Frăţie luminoasă,—cu evlavie te chem
Să-mi topeşti din nou fiinţa în neant, pe totdeauna,
—Căci s hibbaşi întreaga ură din gândirea mea, nebuna,
Şi în vorbe de iubire negrul buzelor blestem !..

G. SILVIU

ORAȘUL BUCURIEI de V. Demetrius

Scriitorii noștri trăesc cu greu numai din scrisul lor. Fără ajutorul unei mari întreprinderi editoriale, eforturile lor rămân zadarnice. Răul vine însă din aceea că patronii acelor întreprinderi cer anume lucruri. Lipsa de cultură a publicului le pretinde și editorii o satisfac. Rezultatele se pot cunoaște numai prin opera scriitorului comandat. Sau acesta are mai dinainte o *reputație*, fie ea de ori și ce natură și prin ori și ce mijloace dobândită și atunci orice casă de editură i se deschide, sau are nevoie scriitorul de hrană zilnică și atunci i se pun condiții.

În ambele cazuri literatura bună e singura care pierde. Graba de a produce lucruri de senzație, lucruri eftine ca valoare dar scumpe la vânzare a dus la acest *pseudo analfabetism* în care scriitori și cititori se complac dela o vreme.

Opera de concentrare, de viață interioară și mai ales de muncă rodnică zi de zi e înlocuită de opera de uzină și mai ales de *duzină*.

Nimic care să treacă dincolo de momentul actual și de însemnătatea lui. Tindem totuș la universalizarea culturii, la *internaționalizarea* ei fără a contribui prin ceva la creația în stare să le corespundă.

Acese considerații ne sunt prilejuite și de apariția ultimului *roman* (sic) al d-lui V. Demetrius, scriitor care trăește din scrisul său.

E uimitor cât de repede și mai ales cât de de multe romane a scris.

Ziarele au nevoie de *feuilleton* și d-l Demetrius îl scrie cu promptitudine. Mai mult decât atât îl scrie cu talent, cu talentul de a scri romane menite să apară bucată cu bucată în cotidienele noastre.

Un lucru e de recunoscut: *feuilletonul* s'a literarizat dela o vreme. În această direcție d-l Demetrius își are un rol ce nu i se poate tăgădui. D-sa a isbutit să împace nevoia editorului de un anume fel de lucruri în vederea unui anume public cu conștiința și scupulozitatea d-sale de literat.

Feuilletonul scris în acest fel ar putea îndruma pe cititor către lucruri cu adevărat bune.

D-l Demetrius însă nu se mulțumește cu această utilă dar umilă sarcină. Odată ce ai gustat din gloria premiilor academice nu se poate să nu pretinzi ceva mai mult.

Fără a fi la înălțimea acelor pretenții, *romanele* sale reproduse din *foița* cutărui și cutărui cotidian, în *volumul* difinitiv expuse pe autor la critice serioase în severitatea lor.

Volumul pretinde mult mai mult ca *feuilletonul*. Când îl scrii, îți iei alte îndatoriri către publicul căruia te adresezi.

Așa se întâmplă că nu poți să fii apreciat și judecat cu aceleași norme de îngăduință de cari acelaș public a dat probe până acum.

Ori cari ar fi circumstanțele atenuante scoase din situația scriitorului, astfel de opere nu sunt decât *industrie* și nu literatură. Când industriașul e însă și un literat, numai cei mai atenți cititori pot separa aceste două lucruri.

* . .

Orașul bucuriei nu este un roman. Altceva este și mai ales astfel se scrie romanul. *Orașul bucuriei* este o serie de icoane unele viu redată din viața contemporană cu toate viciile ei. Cei douăzeci de ani ce despart vremurile noastre de cele în cari se petrece acțiunea au fost prea puțin pentru a nimici o întregă alcătuire socială intinată de atât de înrădăcinate năravuri. În prinderea lor autorul dă foarte adeseori dovadă de un spirit de observație justă iar în redarea lor de un realizm caracteristic. Nici observația nici realizmul în care se investimântă nu sunt însă *lucruri literare* în sensul cel curat al cuvântului. Ele au ceva din afectarea scriitorului care se ocupă de ele în grabă cu intenția vecinic prezentă de a salva cu ajutorul lor o reputație mai veche ce în noul fel de a scrie îi dă mari temeri că o va compromite.

Nicăiri tipul reprezentativ complet și definitiv schițat măcar dacă nu construit.

Scenele de moravuri cu toți cei ce se mișcă în ele sunt simple *filme*.

Modelele lor sunt după amănuntele ce autorul ni le dă ușor de recunoscut.

Palatul lui Mascuris, îl plasăm la palatul lui Cantacuzino din calea Victoriei, iar pe Tulpin, actorul dela Național și profesorul de conservator, temut dar și desmerdat de elevele sale îl putem striga pe nume.

Caracteristic este în *Orașul bucuriei* bogatul material de observație și mai ales felurimea lui. Numai o experiență zi cu zi formată și întreținută în cele mai diverse mediuri sociale putea duce la această cunoaștere a oamenilor și alcătuirilor omenești.

Amănuntul acestei vieți ticăloase pe care cei mai mulți o duc e prins cu grijă și uneori foarte artistic redat. Nu sunt rare chiar unele scene cari parțial judecate, se susțin prin o forță remarcabilă de lucru trăit și adânc simțit.

Din toate aceste însușiri pe cari le întâlnim, ar fi putut ieși o operă consistentă în alte împrejurări decât cele în cari a scris d-l Demetrius.

Fără a-l putea numi roman — și am arătat de ce nu se

poate—*Orașul bucuriei* cuprinde material vrednic de utilizat într'un roman.

Ciudățenii sau caprițiu ne par titlurile capitolelor. Cităm pe unul din ele: *Suferințele unei actrițe, temerile ei, nenorocirea ce o poate lovi precum și cuvenita mântuire, iar mai apoi o poveste obicinuită în fond cu un soldat și un căpitan sau viceversa.*

Cititorii dela mahala se vor fi pasionat grozav urmărind în *feuilletonul* lor un capitol cu un atât de palpitant titlu.

Scriitorul asigurându-se de cititori, proprietarul gazetei va fi fost foarte vesel și el pentru motivele sale.

Deliciile acelorași cititori sporesc prin comentariul pare-se inevitabil al capitolului, comentariu făcut la finele lui de însuși scriitorul care nu vrea să scape sensul lucrurilor nici acestui cititor special.

Aceste comentarii obicinuite pretutindeni dau un aer de *retorism* întregului volum, silind pe autor să vorbească el, acolo unde scenele nu pot vorbi prin ele înșile.

Incheiem cu impresiunea că în ton, în compoziție, în intitularea capitolelor *Orașul bucuriei* reprezintă în noua noastră vreme o foarte veche procedare literară.

Pe deasupra anilor se stabilește o solidă legătură între d-l Demetrius și Filimon din *Ciocoi vechi și noi.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

MIHAIL IORGULESCU

A APĂRUT DE

E. LOVINESCU

◎◎◎ CRITICE ◎◎◎

Vol. III

Ediția II

EINSEMNĂRI

Sonete de G. Voevidca. — In vreme ce poezia — asemeni unei planete cu centrul incandescent — își frământă mereu forma sub mușcătura focului ei interior; în timp ce, devenit mai aspru, mai agitat și mai brutal sub influența noii psihologii create de marile războaie, fondul poeziei actuale își strigă, aprig, năzuința spre o exteriorizare nouă, în aceste vremuri vedem cultivându-se de către foarte mulți poeți sonetul. Socotiam totuși sonetul ca cea mai grea dintre formele poeziei. Nu numai prin fixitatea versurilor și a rimei ci și prin ideea puternică ce trebuie să dea viață unui sfârșit de sonet.

Câți dintre marii poeți au scris adevărate sonete? Se pot număra. Dar se pare că sonetul e tot o-

dată, pentru cei nepretențioși, de cea mai lesnicioasă factură. Păreră greșită și primejdioasă, mai ales pentru cei ce vor ajunge odată adevărați creatori de artă. Căci nici o formă a poeziei nu te poate face mai ușor sclavul rimei și nu-ți poate da mai ușor brânci în prăpastia verbiajului, ca sonetul...

În speță, d-l Voevidca dovedește însușiri de poezie. Căci dacă armonia versurilor d-sale nu se închiagă, senină în note clare și fraze melodice; dacă lipsește cel mai ades ideea nouă și destul de puternică pentru a scuza sonetul, găsim în schimb în *sonetele* d-sale fragmente descriptive colorate și sugestive. Platoșa strămtă a sonetului îl chinuște mult:

BCU Cluj / Central University Library Cluj
In mersu-mi sguđuind uscaful, marea,
Cu cnut de foc bat oaspeții naturii,
I-adun, schimbându-i în flămânde furii,
Unde și-ascute-ojelele pierzarea..

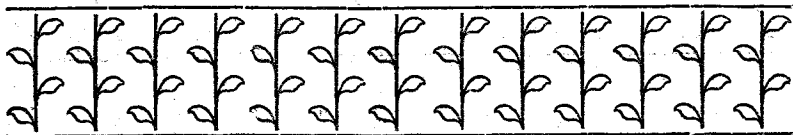
Văpae și venin mi-e răsuflarea ..
In crunte mâni de fer porți torța urii
Și satur Moartea, fulgerând în furii
Și flacări, scrum și sânge mi-e cărarea... etc.

(*Eu sunt urgia cerului*, pag. 23)

Cu toate acestea, multe bucăți din volum (*vezi Scrisori găsite, Răuș de nuntă*) au o relativă putere emoțivă care ne face să aș-

teptăm cu încredere ulterioarele manifestări poetice ale autorului.

V. M.

A APĂRUT

ANUL II

No. 2

Lectura pentru toți

:: MAGAZIN ILUSTRAT LUNAR ::

SUB DIRECȚIUNEA D-LUI E. LOVINESCU

Sumarul :

BCU Cluj / Central University Library Cluj

- Nedreptățile și favoriții literaturii . E. Lovinescu
Așteptare (poezie) . . . . . Alexandrina Scurtu
Regina Elisabeta (nuvelă) . . . . . Maionul Gh. Brăescu
Povestea Cucului . . . . . I. Dragoslav
Civilizația Germană . . . . . George Cornea
Povestea noastră (poezie) . . . . . I. N. Pârvulescu
Pe Șantier (schiță) . . . . . Andrei Braniște
S. M. F. S. F. 300 L (schiță umoristică) G. M. Vlădescu

Abonamentele se fac la **Librăria ALCALAY & Co.**

Lei 88 pentru un an

„ 18 „ șase luni

Prețul unui număr Lei 4.—

EDITURA ALCALAY

A APĂRUT:

E. LOVINESCU

CRITICE

VOL. III

EDIȚIA II-a

LEI 10

EDITURA ALCALAY

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ULTIMELE NOUTAȚI

I. PETROVICI

Amintiri universitare

Prețul 8 LEI